

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК СТАТЕЙ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИСТЕЦЬКА ОСВІТА: ПОШУКИ ТА ВІДКРИТТЯ

16-17 червня 2020 року

I частина

TIME OF ART EDUCATION

**COLLECTION OF ARTICLES VIII OF THE ALL-UKRAINIAN SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

ART EDUCATION: SEARCH AND DISCOVERY

Харків 2020

УДК 37.032

ББК 85я43

Ч-24

Редакційна колегія

Фомін В.В. доктор педагогічних наук, професор (гол. ред.)

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор

Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор

Мартинюк Т.В. – доктор мистецтвознавства, професор

Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор

Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор

Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор

Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор

Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор

Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор

Бурма А.В. канд.пед. наук, доцент

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Протокол № 7 від 19.11.2020р.

У збірнику подано статті VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мистецька освіта: пошуки та відкриття».. Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Мистецька освіта: пошуки та відкриття»: зб. статей VIII Всеукраїнської наук. - практ. конф., (16-17 червня, 2020) / заг.

ред. В.В. Фомін, Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020, Ч-І. 186 с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська

УДК 37.032

ББК 85я43

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020

II СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

УДК 784.91(450)(09) "18"

Богдан Нехайчук

*Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
факультет мистецтв
група 51МВ*

МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент В.А. Кузьмічова

***Анотація.** В статті проаналізовані основні положення італійської вокальної школи, методи постановки голосу.*

***Ключові слова:** постановка голосу, методи постановки голосу, італійська вокальна школа.*

***Annotation.** The article analyzes the main provisions of the Italian vocal school, methods of voice production.*

***Key words:** voice staging, voice staging methods, Italian vocal school.*

Постановка проблеми та її актуальність. Італія завжди була Меккою для співаків всього світу. Там вдосконалювати свій талант багато видатних постатей України – Соломія Крушельницька, Олександр Мишуга, Євгенія Мирошніченко, Анатолій Солов'яненко тощо. Італійці і сьогодні зберігають свої давні традиції класичного академічного співу й вміють цінувати його.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Провідні європейські школи співу (італійська, німецька, французька) розвивалися у процесі постійної міжкультурної комунікації та здійснювали значний вплив на розвиток професійного вокального мистецтва зокрема в Україні. Як зазначає М. Жишкович, чимало італійських педагогів (К. Еверарді, М. Петц, Е. Гандольфі), захоплювались багатою вокальною природою українських співаків, сприяли реалізації міжкультурних зв'язків [5]. Питання методики вокального виховання

піднімаються в наукових працях багатьох сучасних дослідників – В. Антонюк, Б. Гнидь, Н. Гребенюк, В. Кузьмічова, О. Стахевич та інші.

Мета статті полягає у висвітленні основних положень італійської вокальної школи, розгляду методів вокального виховання.

Виклад основного матеріалу. Автор популярного видання «Історія вокального мистецтва» Б. Гнидь надає наступне визначення поняття «вокальна школа». На його думку вокальна школа є історично змінною, соціальною та національною. «Процес історичної змінності вокальних шкіл завжди нерозривно пов'язаний з історичним розвитком музики, з конкретними вимогами виконавської практики. Зміни в громадському житті певним чином впливають на зміни пануючого естетичного світогляду, в зв'язку з чим змінюється і творчість композиторів, тобто стиль музики, її жанри. Тенденції нового, що виникають у ланці «композитор – співак», змушують виконавців знаходити нові технічні та виконавські прийоми, які, поступово закріплюючись у практиці, перетворюються в традиції і шляхом навчання передаються наступним поколінням співаків. Таким чином, виконавська школа завжди йде попереду педагогічної, а остання, в свою чергу, опираючись на досвід минулого і сучасного, готує співаків до майбутнього» [2, с. 3–4].

Італію справедливо вважають батьківщиною оперного жанру; у цій країні існують давні традиції професійного виховання співацького голосу та вдосконалення виконавської майстерності. Формуванню національної італійської вокальної школи, слава якої більшою мірою пов'язана з історично сформованим стилем *belcanto*, передував тривалий шлях розвитку, що завершився народженням нового жанру – опери, яка увібрала всі найяскравіші на той час досягнення в народному, церковному і світському музичному мистецтві. Основи віртуозної вокалізації розвинулися протягом XVIII століття в Південній Італії, а надалі цей стиль поширився по всій Європі.

Теорія та методика сольного співу розвивалися у тісному взаємозв'язку із тогочасною вокальною практикою, яка характеризувалася тенденціями до професіоналізації, кантиленного співу, віртуозності, яскравої колоратурності

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

тощо. Одночасно відбувався відбір та типізація вокальних термінів, визначалися основні елементи технології вокального мистецтва. Франческо Ламперті, Луїджі Аверса, Джакомо Гальвані, Беньяміно Кореллі та інші розробили методичні принципи, які, поступово розвиваючись та збагачуючись, стали основою навчання та виховання співака і з успіхом існують і в наш час.

Методика педагогічного процесу в італійській вокальній школі спиралася на певні постулати:

- навчання професійному співу повинно починатися не раніше 18-20 років. Коли організм цілком підготовлений до великих голосових навантажень;
- викладачем співу може бути не тільки виконавець, наділений певними педагогічними якостями, але й музикант (диригент, концертмейстер), який добре знає специфіку вокального мистецтва й володіє так званим «вокальним слухом»;
- для розвитку динамічних можливостей голосу необхідно виховувати змішаний тип подиху тощо.

Методи постановки голосу італійської вокальної школи в цілому полягають в наступному:

- «звук на опорі» – специфічне поняття, що характеризує скоординовану працю всіх частин голосотворюючого апарату;
- костоабдомінальний (грудо-черевний) тип дихання за якого діафрагма активно приймає участь в регуляції фонаційного видиху;
- відпрацювання вібраційний відчуттів в області «маски» (мається на увазі маскарадна маска), які є індикатором «політності» звуку, що є необхідним для того, аби перекрити звучання оркестру у великому просторі оперного залу;
- «відкриті» голосні звуки, які використовувалися у попередню епоху необхідно замінювати на «закриті» («а», «е» інколи «і»);
- працюючи із чоловічими голосами необхідно приділити увагу формуванню змішаного регістру й прикриття верхньої ділянки діапазону голосу;
- спів вокалізів є обов'язковим, оскільки саме на них співак тренує не тільки вокальну техніку, але й елементи виразності.

Основною формою виконання в італійській вокальній школі було legato, спів, що тісно пов'язаний із вокальною кантиленою. Це найсуттєвіша риса школи belcanto. Розвиток гнучкості голосу, оволодіння мистецтвом колоратури було обов'язковим для всіх вокалістів, як засіб виразності та метод обробки голосу.

Основу італійського академічного співу склали гнучкість мелодії, динамічна і ритмічна різноманітність народних пісень (плач, тарантела, сициліана, ліричні твори). Важливе значення мали й фонетичні особливості італійської мови, які сприяли розспіву, з незмінністю звучання голосних щодо будь-яких сусідніх приголосних, з частим подвоєнням сонорних приголосних, перед якими звучання голосних вимагає високо піднятого піднебіння, з відсутністю складних звукосполучень тощо.

Розкриваючи методику постановки голосу необхідно наголосити на загальному використанні в італійській вокальній школі прийому *arroggio* (від італ. – «підтримка»). Сутність прийому полягає у свідомому керуванні дихальним процесом за допомогою м'язової координації і охоплює більшість аспектів співу. Для багатьох європейських шкіл застосування *arroggio* стало своєрідною відправною точкою у можливості створення власного підходу до вокальної техніки та стилю.

Важливим методом італійської вокальної школи було об'єднання елементів процесу звукоутворення (затримки дихання, атаки звуку, резонування, регістрових переходів); жоден елемент не міг бути відокремленим від іншого. Звідси стає зрозумілим, що *arroggio* – це не тільки уявлення про роботу співацького дихання; цей прийом не розглядається поза явищем резонування, що відчувається під час співу у верхній частині гортані.

Вагомий внесок у розвиток італійської вокальної педагогіки здійснили Н. Порпора, Д. Джіцці, А. Ноццарі, Дж. Маріnellі, Дж. Крешентіні та інші. Помітною постаттю в даній галузі був Франческо Ламперті, який став одним із провідних педагогів співу того часу [1]. Його праці в галузі мистецтва співу («Початкові заняття для голосу», «Вправи для розвитку трелі», «Віртуозні вправи для сопрано» і, як підсумок, «Мистецтво співу» (1892) були методичною

II. СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

основою виховання багатьох поколінь виконавців. Отже, італійські педагоги встановили тісний взаємозв'язок вокального дихання та резонування (imposto).

Італійські вокальні педагоги вважали, що на процес навчання співу впливають такі важливі фактори як здійснення з боку педагога різного роду контролю (слухового, зорового, кінестатичного (мускульного) та вокальні здібності учня, які дозволяють закріплювати прищеплені навички..

Найуживанішим методом виховання співаків став емпірико-інтуїтивний метод за допомогою якого прищеплювались необхідні співацькі навички, а особистий творчий досвід викладача сприяв розвитку методики вокального виховання. Основними напрямками роботи з виховання співацького голосу є: робота над чистотою інтонації, дикцією, співацьким диханням, звуковедення, характером вокального твору, динамікою тощо.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, найбільш уживаним методом виховання в італійській вокальній школі був емпірико-інтуїтивний метод, метод об'єднання елементів процесу звукоутворення, спів «на опорі», костоабдомінальний (грудо-черевний) тип дихання, відпрацювання вібраційний відчуттів в області «маски», обов'язковий спів вокалізів.

Список використаних джерел

1. Антонюк В.Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): Підручник. К.: ЗАТ «Віпол», 2007. 174 с.
2. Гнидь Б.П. Історія вокального мистецтва / Б.В. Гнидь підручник., К., НМАУ, 1997. 320с.
3. Кузьмічова В.А. Навчальний посібник з дисципліни «Методика викладання дисциплін за кваліфікацією (вокал)» Ч. I. Італійська вокальна школа: шлях від зародження до сучасності. Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2018. 44 с.
4. Стахевич А.Г. Вокальное искусство Западной Европы: творчество, исполнительство, педагогика. К: НМАУ ім. П.І. Чайковського, 1997

Світлана Калініна
САМОРОЗВИТОК ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 62

Анастасія Сафронова
MODERN COLOR RELATIONS IN WEB DESIGN 69

II СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ЗА КОРДОНОМ

Богдан Нехайчук
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ ІТАЛІЙСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ
XIX СТОЛІТТЯ 74

Микита Тининика
ІСТОРИЧНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ
ГРАФІЧНОГО ДИЗАЙНУ НА ПРИКЛАДІ ТВОРЧОСТІ Г.Н. НАРБУТА 79

III. ВИДАТНІ ТВОРЧІ ОСОБИСТОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТА СВІТОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Марина Ткаченко
Анна Кіріченко
ВИКОНАВСЬКА ТВОРЧІСТЬ РАЇСИ КИРИЧЕНКО В КОНТЕКСТІ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ
XX СТОЛІТТЯ 84

Альона Ботнарчук
МЕТОДИКО - ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ П.В. ГОЛУБЄВА ЯК
ЗАСНОВНИКА ХАРКІВСЬКОЇ ВОКАЛЬНОЇ ШКОЛИ 89

Наталія Шахін
МЕТОДИ ПОСТАНОВКИ ГОЛОСУ В КЛАСІ ПРОФЕСОРА ЛЬВІВСЬКОЇ
КОНСЕРВАТОРІЇ ВАЛЕРІЯ ВИСОЦЬКОГО 96

IV. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Лариса Беземчук
Амалія Мартем'янова
Наталія Наконечна
МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ
ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА 101